

Бојан Стојановић,* МА

Правни саветник

Београдски центар за људска права, Београд

ПРИКАЗ

10.5937/zrpfno-28346

Рад примљен: 10.09.2020.

Рад прихваћен: 09.11.2020.

ИОМ-УНХЦР Оквирни документ о развоју стандардних оперативних процедура за олакшавање идентификације и заштите жртава трговине људима

У јуну 2020. године, Међународна организација за миграције (*International Organization for Migration/ИОМ*) и Високи комесар Уједињених нација за избеглице (*United Nations High Commissioner for Refugees/УНХЦР*) објавили су заједнички документ којим се развијају стандардне оперативне процедуре (*standard operating procedures*) у циљу откривања и заштите жртава трговине људима. Реч је о Оквирном документу о развоју стандардних оперативних процедура за олакшавање идентификације и заштите жртава трговине људима (Оквирни документ)¹. Овај документ представља новелирану и унапређену верзију истоветног документа објављеног децембра 2009. године.

Оквирни документ је замишљен као водич за појединце, домаће институције и организације које сарађују са ИОМ-ом и УНХЦР-ом у контексту пружања помоћи рањивим особама.² Општи циљ Оквирног документа је оснаживање сарадње између ИОМ-а и УНХЦР-а у погледу откривања, упућивања, заштите и помоћи жртвама трговине људима. Посебни циљ овог документа је намера да се оснажи развој стандарда оперативних процедура између ИОМ-а и УНХЦР-а на терену. Оквирним документом се предлаже поступак за сарадњу како би се осигурало да расположива стручност, капацитети и потенцијал сваке организације буду ефикасно искоришћени и координисани како би се пружила најбоља могућа заштита и помоћ жртвама трговине људима.³

* bojantstojanovic@gmail.com

1 UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *IOM-UNHCR Framework document on developing standard operating procedures to facilitate the identification and protection of victims of trafficking*, June 2020, available at: <https://www.refworld.org/docid/5ee22b4f4.html> [accessed 3 August 2020].

2 Framework document, p. 4.

3 *Ibidem*, p. 4.

Оквирни документ представља такозвано меко право (*soft law*). Дакле, није реч о обавезујућем правном акту, већ о моделу по ком би требало да се понашају сви они који долазе у контакт са (потенцијалним) жртвама трговине људима. У случајевима у којима су постојећи механизми и оквири неадекватни или не удовољавају захтевима међународног и домаћег права, документ треба посматрати само као смерницу за побољшање постојеће праксе и ни у ком случају не треба да буде замена за њу.⁴ Међутим, не треба губити из вида да: „употреба таквих докумената, без обзира на назив, на пример, препоруке, смернице, кодекси понашања или стандарди значајни су у сигнализирању развоја и успостављања смерница које се у крајњој линији могу претворити у правно обавезујућа правила.“⁵

Оквирни документ има 24 стране, подељен је у три дела и садржи један анекс. У уводном делу Оквирни документ садржи циљеве, дефиниције,⁶ циљну групу, улогу ИОМ-а и УНХЦР-а, принципе сарадње, принципе заштите и помоћи, као и обавезу држава да заштите жртве трговине људима и особе које су у ризику да постану жртве трговине људима. Фокус особља ИОМ-а и УНХЦР-а, које иначе долази у непосредан контакт са жртвама трговине људима,⁷ огледа се у томе да се принципима садржаним у овом документу осигура „најприкладнија заштита, помоћ и решења“.⁸ Оквирни документ је усмерен на три области: идентификација жртва трговине људима, обезбеђивање заштите и услужних сервиса и проналажење решења. Оквирни документ, даље, садржи седам принципа сарадње и 12 принципа заштите и помоћи жртвама трговине људима.⁹

У другом делу Оквирног документа постављен је оквир за сарадњу, идентификацију, упућивање и вођење случајева. Подела улога између ИОМ-а и УНХЦР-а је извршена на следећи начин: у ситуацији где особе

---

4 Види Framework document, p. 4.

5 Види Shaw Malcolm N. (2017). *International Law*. 8th edition. Cambridge: Cambridge University Press, p. 88.

6 За дефиниције кључни међународни уговор представља Конвенција УН о транснационалном организованом криминалу, *United Nations Convention on Transnational Organized Crime* UN GA Resolution 55/25 of 15 November 2000, Annex I и пратећи протокол – Протокол за спречавање, сузбијање и кажњавање трговине људима, посебно женама и децом, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children* UN GA Resolution 55/25 of 15 November 2000, Annex II.

7 Оквирни документ је препознао као особе у ризику од трговине људима следеће категорије: мигранте, тражиоце азила, избеглице, апатриде и интерно расељена лица, укључујући ту непраћену и раздвојену децу.

8 Framework document, p. 7.

9 Види Framework document, p. 9–11.

потпадају под мандат УНХЦР-а, али УНХЦР нема капацитет да оквалификује особу као жртву трговине људима, УНХЦР ће консултовати ИОМ, и тамо где је неопходно и прикладно укључити ИОМ у обављање дубинског интервјуа и *vice versa*.¹⁰ У државама где само једна од две организације делује (ИОМ/УНХЦР) или само једна организација има приступ потенцијалној жртви, организација која је присутна или која има приступ може пружити почетну помоћ и по потреби координисати другом организацијом, путем националне, регионалне или централне канцеларије.¹¹ Рад по Оквирном документу предвиђен је у два корака: иницијални скрининг и потврђивање дубинским интервјуом.

У трећем делу представљен је оквир за сарадњу у погледу непосредних одговора заштите и решења за жртве трговине људима. Оквирни документ препознаје да жртвама трговине људима може бити потребна специјализована или додатна подршка у следећим случајевима: прихватилиште и смештај; вода, санитарни услови, хигијена; храна и исхрана; лична безбедност; здравље и благостање; образовање и обуке; средства за живот, запослење и стицање прихода; потрага за члановима породице и спајање породице; приступ правди, укључујући ту и адекватна правна средства.¹² Такође, Оквирни документ у трећем делу садржи и следећа понуђена решења: добровољну репатријацију и реинтеграцију жртава трговине људима које су тражиоци азила или избеглице; асистирани добровољни повратак тих људи; локалну интеграцију жртава трговине људима које се налазе под мандатом УНХЦР-а и оних који нису под његовим мандатом; пресељење у трећу земљу. Оквирни документ нуди и комплементарне видове заштите и решења, као и решења за апатриде.¹³

На крају документа налази се анекс који садржи листу одабраних референци (међународне уговоре, регионалне инструменте, одлуке, препоруке, и друге значајне референце из области трговине људима). Ове референце су од изузетног практичног значаја јер олакшавају примену Оквирног документа и осигуравају да се у поступању са жртвама трговине људима поступа без пропуста и са што мање потешкоћа. Све то се чини у складу са међународним правом, људским правима, избегличким правом и транснационалним кривичним правом.

Верзија документа од 2009. године садржала је и анекс са формуларом „Заједнички образац за скрининг“ (*Joint Screening Form*), који се састоји од 29

---

10 Види Framework document, p. 12.

11 *Ibidem*, p. 15.

12 *Ibidem*, p. 16.

13 Види Framework document, p. 19.

питања и који служи приликом првог сусрета са жртвом трговине људима. Док је други анекс такође садржао листу релевантних референци, која је у новој верзији измењена и допуњена пратећи развој међународног права и праксе. Поред новела у самом тексту документа, и околности у тренутку објављивања документа су знатно измењене од оних које су владале пре нешто више од једне деценије. Масовне и мешовите (избегличко-мигрантске) кризе интензивирале су се у току протеклих десет година; услед тих криза је и усвојена Њујоршка декларација о избеглицама и миграцијама и два пропратна компакта уз њу који су, између осталог, довели и до знатног приближавања ИОМ-а и УНХЦР-а.¹⁴ До приближавања је дошло 2016. године, када је одлуком Генералне скупштине УН¹⁵ и на основу Споразума о односу између Уједињених нација и Међународне организације за миграције¹⁶, ИОМ постао повезана организација (*related organisation*) са УН и на тај начин добио нову улогу.¹⁷ Крајем 2019. године дошло је до појаве и брзог ширења вируса корона. То је изазвало пандемију са несагледивим последицама, а што се одразило и на миграције интензивирајући ирегуларне миграције и погоршање статуса странаца у многим државама широм света итд.

Предвиђено је да ће имплементација Оквирног документа бити вршена тако да подржава и допуњава постојеће институционалне оквири и координационе механизме развијене на националним и регионалним нивоима у циљу откривања и заштите жртава трговине људима, када ти механизми или оквири делују ефикасно и у складу са захтевима важећег међународног и домаћег права.¹⁸

14 О усвајању Њујоршке декларације види интернет страницу азил.рс. Доступно на: <http://azil.rs/usvajanje-njujorske-deklaracije-o-izbeglicama-i-migrantima-na-istorijskom-samitu-un/>. Превод Глобалног компакта о сигурним, уређеним и регуларним миграцијама види Красић Богдан (ур.) (2019). Глобални компакт о сигурним, уређеним и регуларним миграцијама. Београд: Београдски центар за људска права.

15 UN GA Resolution 70/263, 27 April 2016.

16 UN GA Agreement concerning the Relationship between the United Nations and the International Organization for Migration, Note by the Secretary-General, A/70/976, 8 July 2016; Annex I - Draft Agreement concerning the Relationship between the United Nations and the International Organization for Migration; Annex II - Draft resolution Cooperation between the United Nations and the International Organization for Migration.

17 Види Cullen Miriam, "The IOM's New Status and its Role under the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: Pause for Thought", *EJIL: Talk!*, 29 March 2019. Доступно на: <https://www.ejiltalk.org/the-ioms-new-status-and-its-role-under-the-global-compact-for-safe-orderly-and-regular-migration-pause-for-thought/>.

18 Framework document, p. 4.

Значај Оквирног документа се огледа у томе што ће послужити раној и правовременој идентификацији жртава трговине људима и њиховом адекватном збрињавању. Такође, имајући у виду да ће се њиме моћи да служе државни службеници, запослени у међународним организацијама и њихови извршни партнери на терену и остали који долазе у додир са жртвама трговине људима, ова унапређена верзија документа биће корисна алатка у раду и сламка спаса за саме жртве трговине људима. Новелирани Оквирни документ долази у периоду када је ИОМ постао повезана организација УН, те је дошло до приближавања у раду са УН, а посебно са УНХЦР-ом. Даље, Оквирни документ је препознао да хуманитарне кризе, оружани сукоби и природне катастрофе имају тенденцију да погоршају изложеност од ризика, претњи, злостављања и експлоатације, укључујући и трговину људима.¹⁹

У ситуацији када су милиони људи у додатном ризику да постану жртве трговине људима услед промењених околности и новонасталом кризом услед пандемије вируса корона, новелирани Оквирни документ долази у прави час. У наредном периоду остаје да се сагледа практични значај Оквирног документа и спремност оних који се сусрећу са жртвама трговине људима да се служе овим документом. Свакако, може се позитивним оценити објављивање једног оваквог документа, уз напомену да је неопходно радити на томе да се он преводи, шири, те да се врше потребне обуке у циљу ефикасног служења овим документом.

---

¹⁹ Види Framework document, p. 6.

III РАДОВИ СТУДЕНАТА ДОКТОРСКИХ СТУДИЈА
